

I nöden prövas vännen

Riksantikvarien Sigurd Curman.

För några dagar sedan meddelade tidningarna, att Riksantikvarien Curman i och med utgången av april månad skulle avgå med pension och lämna sin post som chef för Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museum samt såsom sekreterare i Kungl. Vitterhets-, Historie- och Antikvitetsakademien.

Riksantikvarien Curman kommer dock fortfarande att stå i centrum för svenskt kulturliv genom att han knutits till Kungl. Vetenskapsakademien såsom akademiens preses. Men min tanke förde mig över till Svensk-Estlands kulturinstitutioner och vad Riksantikvarien betytt för estlands-svenskt kulturliv. Jag tänkte främst på Birkas' lantbruks- och folkhögskola å Nuckö, gymnasiet i Hapsal, svenska skolan i Reval m. m. Bakom varje yttring av kulturellt framåtskridande kunde man utan tvekan förnimma Riks-

antikvariens ledande och ordnande hand. Men detta var ej nog. Under ofärdsår, som följde ha estlandssvenskarna tagit Riksantikvariens obrutna krafter i anspråk som aldrig förut. Vid så gott som allas överflyttning till Sverige har hans varmhjärtade personlighet och hans stora organisationsförmåga utgjort en borgen för att företaget skulle lyckas. Det är med tillförsikt och känslor av trygghet vi en var följt mottagandet här och vederbörandes inplanterande i det svenska arbetslivet. Riksantikvarien har visat oss estlandssvenskar ett beundransvärt intresse och i med- såväl som i motgång varit vår trofaste vän.

Då Riksantikvarien nu nedlägger de många förpliktelser och krävande arbetsuppgifter, som äro förknippade med riksantikvarieämbetet, veta vi, att detta icke innebär någon minskning av det varma intresse, han ägnat estlandssvenskarna. Väl medvetna om att Riksantikvarien burit den tyngsta bördan under överflyttningen och utplacering i arbetslivet här, hoppas vi även i fortsättningen bli inneslutna i hans omtanke.

Kustbon, S. O. V. jämte alla estlandssvenskar bringa Riksantikvarien Sigurd Curman sin värdsamma hyllning och sitt uppriktiga tack.

Anton Vesterberg.

Angående svenskt medborgarskap

De estlandssvenskar som ha för avsikt att söka svenskt medborgarskap — redaktionen förmodar att detta gäller alla estlandssvenskar som hittills icke ansökt därom — böra snarast inkomma till kommittén för estlandssvenskarna med anhållan därom. De personer, som uppbära kommunala understöd eller äro omhändertagna på ålderdomshem, kunna icke just nu erhålla svenskt medborgarskap utan ha att invänta ytterligare besked senare från kommittén. Alla övriga böra snarast meddela sig med kommittén, så komma de att tillsändas formulär för ansökan jämte underrättelse om vilka övriga handlingar som erfordras.

KUSTBON

Organ för Estlandssvenskarna i Sverige.

Utgiven av Svenska Odlingens Vänner bland
estlandssvenskar i Sverige.

Ansvarig utgivare: *Riksantikvarien Sigurd Curman.*

Redaktör: *Manfred Nyman.*

Red.-sekr.: *Rita Rosen.*

Red.-kommitté: *Viktor Aman, Lars Broman, Ger-
hard Hafström, Anton Vesterberg.*

Red. och Exp.: Tunnelgatan 23, 3 tr., Stockholm,
tel. 11 35 00, 11 57 21, 11 57 22.

Kustbons postgiro: 19 72 07.

Utkommer 1946 med sex nummer.

Prenumerationspris 1946 3 kr.

Annonspris: 1/1 200:—, 1/2 115:—, 1/4 60:—,
1/8 35:—.

Förlovnings- och vigselannonser 5 kr.

Dödsannonser 15 kr.

Linkoln Bloms Boktryckeri, Stockholm 1946

Några glimtar från svenskt jordbruk

Av agronom Erik Grebäck.

Det är inte möjligt att i en kort tidningsartikel lämna en allsidig bild av svenskt jordbruk. Här skall blott ges några glimtar från den näring, som alltjämt är och förblir vår modernäring och ur vars sköte övriga näringsfång sprungit fram och utan vars stöd de knappast skulle reda sig. Detta gäller inte bara nu i dessa livsmedelsbristens dagar utan även under mera normala förhållanden. Jordbruket är en stabiliserande faktor i vårt samhällsliv både ur politisk och ekonomisk synpunkt. Jordbruksbefolkningen låter sig inte i första taget påverkas av några revolutionära idéer, som med en enda gång vill ställa gamla beprövade metoder och betraktelse-sätt på huvudet, även om den lovas guld och gröna skogar. Inte heller låter den sig slås ned av tillfälliga svårigheter och motgångar. Jordbrukaren har i högre grad än andra lärt sig att ta de dåliga åren med de goda. Han vet, att det inte duger att släppa taget, ty efter dåliga år kommer oftast goda. Tålmod och ihärdighet är därför utmärkande drag för vår bondebefolkning — egenskaper, som det sannerligen aldrig kan bli för mycket av hos ett folk. I jordbruket behöver ingen gå arbetslös, tvärtom har jordbruket visat sig kunna suga till sig arbetskraft, då industrin tillåter och slår igen driften i väntan på bättre tider. Jordbruket kan aldrig "slå igen", ty djuren och åkrarna tarvar sin skötsel, hur än konjunkturerna växlar.

Jordbruksbefolkningen i Sverige utgöres till allra största delen av självägande bönder. Vårt land har över 400.000 brukningsdelar. Av dessa är 9/10 små gårdar om högst 20 ha åker. Dessa

jordbruk upptar mer än hälften av hela åkerarealen. Över hälften av samtliga brukningsdelar har mindre än 5 ha åkerjord. De stora gårdarnas antal är följaktligen litet. Herrgårdar eller större bondgårdar med mer än 50 ha åker förekommer blott till ett antal av något över 7.000 och dessa förfogar endast över 1/5 av rikets åkerareal.

Ur jordbrukssynpunkt är vårt land ett småbrukarland, där storgodsägarna utgör ett försvinnande fåtal. I regel brukas jorden av sina ägare. Blott 1/5 av gårdarna brukas av arrendatorer.

Ännu så sent som på 1880-talet försörjde sig 2/3 av befolkningen eller c:a 3 miljoner av jordbruk. Landets folkmängd hade då växt till 4,6 miljoner. Sedan dess har landets folkmängd ökat till 6,5 miljoner, medan jordbruksbefolkningen minskats till c:a 2 miljoner eller till omkring 1/3 av folkmängden.

För 100 år sedan var 8 jordbrukare upptagna med att producera livsmedel åt sig själva och 2 från andra näringsgrupper. Men nu har omflyttningen mellan de olika näringsgrenarna lett därtill, att 3 jordbrukare har den maktpåliggande uppgiften att skaffa livsmedel till sig själva och 7 andra. Vi vet, att jordbrukarna trots krig och avspärning klarat den uppgiften, utan att det gått någon egentlig nöd på någon här i landet. Svenska folket är fortfarande ganska välnärt till skillnad från de flesta andra folk i Europa. Vi kan alltså konstatera, att jordbrukets roll inte blivit mindre, för att jordbruksbefolkningens antal procentuellt nedgått snarare tvärtom.

Vi torde snart ha nått den punkt i jordbrukets avfolkning, då jordbruket inte kan lämna ifrån sig mer arbetskraft utan våda för att livsmedelsproduktionen inte längre kan uppehållas i tillräcklig omfattning. Inte heller kan då någon nämnvärd rekrytering av arbetskraft till andra näringar ske.

Våra befolkningsstatistiker har i klara siffror visat vilken utveckling landsbygdens avfolkning håller på att ta. På 100 ogifta unga män i giftasåldern finns numera på landsbygden blott c:a 50 unga kvinnor i samma ålder. De kvarvarande jordbruksflickorna räcker blott till hälften av pojkarna. På 1.000 invånare var antalet ingångna äktenskap blott 7,6 på landsbygden mot 11,6 i städerna under perioden 1936—1940. Varje tillskott till landsbygdens sjunkande folkmängd är därför värdefullt.

Låt oss också stanna några ögonblick inför de olika huvudgrenarna inom jordbruket.

På växtodlingens område har en storartad utveckling ägt rum. Genom bättre brukningsmetoder och en ökad konstgödselanvändning har skördarna undan för undan kunnat stegas. Våra skickliga växtförädlare har också bidragit till skördestegringarna genom att framställa allt högre avkastande sorter av våra åkerbrusväxter. Duktiga ingenjörer och tekniker har konstruerat allt bättre och allt mer fulländade maskiner och redskap. Jordbrukarnas yrkes-

skicklighet har också oavbrutet blivit större och större. Detta har tagit sig uttryck i en brödsädes- och fodermedelsodling av en omfattning, som i stort sett motsvarat ett ständigt ökat behov.

Från 1870-talet till tiden för det sista världskrigets början hade avkastningen av växtprodukterna ökat med 70% och avkastningen från kreatursskötseln med 190%.

Enligt 1937 års jordbruksräkning fördelar sig åkerjordens användning för odling av olika växtslag på följande sätt. Höstsäd odlades på 415.000 ha, vårsäd på 1.128.000 ha, potatis och rotfrukter på 255.000 ha och foderväxter på 1.709.000 ha.

Av de på den svenska åkerjorden odlade växterna är det huvudsakligen vete och råg samt potatis, som användes för direktförbrukning. De övriga går till största delen till den animaliska produktionen.

Jordbrukets saluöverskott av vete har varierat i hög grad beroende på skördeårets väderleksförhållanden. Under de sista 10 åren har det varierat mellan högst 588.000 ton och lägst 248.000 ton. Vid normal skörd kan vårt land sägas vara självförsörjande i fråga om brödsäd.

Under senare år har man kunnat konstatera en stark förskjutning från spannmålsodling till kreatursskötsel. Denna utveckling har tillfälligt stoppats upp av kriget, men torde i en snar framtid åter komma att fortsätta. Denna utveckling har möjliggjorts av en ökad produktion av inhemskt foder samt import av främmande fodermedel, främst oljekakor och majs. Denna import har varit avstängd under kriget, men genom A. I. V.-foderberedning, tidig slåtter och en förbättrad beteskultur har det lyckats jordbrukarna att förunderligt väl hålla den animaliska produktionen uppe. Det vore utan tvivel lyckligt, om vi allt mer kunde göra oss oberoende av utlandet ifråga om fodermedel. Främst gäller det att få fram äggviterikt foder, så att mjölkproduktionen kan uppehållas i tillräcklig nivå utan att fodermedel behöva importeras från utlandet.

På kreatursskötseln område kan särskilt stora framsteg noteras. Ett mer planmässigt avelsarbete och en mer rationell utfodring har drivit fram den animaliska produktionen mera än stegringen i kreatursantalet ger vid handen. Det är som bekant inte alltid antalet kor, som bestämmer mjölkavkastningens storlek vid ett jordbruk utan snarare hur stor mjölkavkastningen är från varje ko.

Man beräknar, att kornas levande vikt stigit med drygt 200 kg per ko sen 1880-talet. Utfodringen var då klen, korna små och mjölkavkastningen som följd härav låg. Medelavkastningen per ko var då inte mer än omkring 1.000 kg mjölk. Tyvärr finns det fortfarande vid många dåligt skötta jordbruk kor, vilkas mjölmängd inte mycket överstiger denna kvantitet. Till jämförelse kan nämnas att vid de till kontrollföreningarna anslutna besättningarna, var

mjölkavkastningen kontrollåret 1938—39, 3,586 kg. Avkastningen sjönk något under kriget men torde nu snart vara uppe i samma siffra som före kriget. Men ännu återstår mycket att vinna ifråga om ett förbättrat utbyte från kreatursbesättningarna. En ökad upplysningsverksamhet på detta område torde väl så småningom leda till resultat. En ko, som mjölkar 1.000 kg per år behöver omkring dubbelt så många foderenheter per kg mjölk som den, vilken mjölkar 4.000 kg. Slutsatsen måste ju bli, att det är bättre med få och goda mjölkkor än med många och dåliga.

Andra viktiga och betydelsefulla grenar av den animaliska produktionen representeras av fläsk- och äggproduktionen. Särskilt för det mindre jordbruket är dessa produktionsgrenar viktiga.

Enligt livsmedelskommissionens beräkningar får jordbruket 75 à 80% av sina bruttointkomster från den animaliska produktionen.

En aldrig så kortfattad snabbteckning av det svenska jordbruket skulle bli ofullständig, om inte också föreningsrörelsens roll inom detsamma berördes.

Genom samarbete i ekonomiska föreningar har jordbrukarna skaffat sig en egen försäljnings- och inköpsorganisation. Genom denna sker numera huvudparten av försäljningen av jordbrukets produkter och en stor del av inköpen av förnödenheter. Genom mejerierorganisationen saluföres sålunda c:a 95% av all mejeriavvägd mjölk och genom slakterierorganisationen c:a 75% av den besiktigade slakten. Föreningsrörelsen inom jordbruket har således fått stor betydelse och nått en betydande anslutning. Till den ekonomiska föreningsrörelsen är över 350.000 jordbrukare anslutna och i R. L. F. jordbrukarnas fackliga organisation är mer än 165.000 jordbrukare medlemmar. De till Sveriges Lantbruksförbund anslutna ekonomiska föreningarna redovisade år 1943 en omsättning på mera än 1,3 miljarder kronor.

Allt fler och fler jordbrukare har upptäckt, att den ekonomiska och fackliga föreningsrörelsen är ett nödvändigt instrument i jordbruksbefolkningens kamp för bättre ekonomiska och sociala förhållanden.

Det skulle finnas mycket att ytterligare berättas om det svenska jordbruket, men avsikten har endast varit att ge en snaborientering om den näringsgren, som åter en gång visat sig vara vår modernäring.

När det gäller möbler, besök

**REINHOLD OLSSONS
MÖBELAFFÄR**

Surbrunnsgatan 38.

Stockholm.

Tel. 32 42 34.

Hos åldringarna på Ramsö

Kustbohemmet ligger som en glad färgklick i Ramsö mörka och vårfuktiga tallskog. Byggnaderna ha tidigare varit arbetarbostäder, men sedermera donerats till stiftelsen för Kustbohemmet av Svenska cellulosaolaget. En längre tid ha här försiggått genomgripande ombyggnadsarbeten både utom- och inomhus. Omkring mitten av februari detta år var det nya ålderdomshemmet slutligen färdigt för inflyttning och snart anlände de första pensionärerna. Resan från Stockholm är kort och bekväm. Den som vill hälsa på sina anhöriga, åker ut med en av Vaxholmsbåtarna på morgonen, är framme om ungefär två timmar, och kan sedan återvända med en av båtturen på eftermiddagen. Ännu så länge ligger isen kvar och öarna sticka upp som gråa klippblock ur sjön, men på sommaren blir resan, som går över Vaxholm, en nöjesresa mellan blommande och grönskande öar. Ålderdomshemmet kunde knappast vara bättre beläget för att åldringarna skola trivas, omgivna av sjö och skog.

Ramsö ålderdomshem med flygelbyggnader. Foto Håkansson.

Glada ansikten möta mig vid ingången till huvudbyggnaden. Även om jag inte känner så många, hälsas jag välkommen som gammal bekant. Alla vilja komma fram och höra något nytt ifrån staden och ifrån anhöriga eller åtminstone ifrån bekanta. Det råkar just vara tid för kvällsmåltiden. Den första omgången, som väntar på vällingklockan, är församlad i det s. k. nedre dagrummet. Jag tror, att man i Estland sällan sett en så enig samling estlandssvenskar från olika kommuner som här nu. Ormsökvinnorna känns igen på sina dräkter, men i allmänhet gör man ingen skillnad på kommuner. "Vi äro ju alla från samma stam", svarar en ormsöbo på min fråga, hur han trivs med att bo i samma rum som en revalbo.

Medan den första omgången äter havregrynsgröt, hälsar jag på hos föreståndarinnan fru Roos, som ligger till sängs efter en allvarlig influensa. Hon är den enda rikssvenskan på hemmet, där t. o. m. personalen består av estlandssvenskar. Av åldringarna hörde jag hur omtyckt och älskad fru Roos redan är, och detta intryck

förstärkes under samtalet med henne. Fru Roos har tidigare skött om flera och större ålderdomshem, men hon säger med ett varmt leende, att det är lättare med estlandssvenskarna än med rikssvenska åldringar, dels för att estlandssvenskarna äro vana vid mycket enkla förhållanden hemifrån och därför känna sig tryggt och gott omhändertagna här, dels för att de äro hjälpsamma i den mån de orka och söka därför underlätta föreståndarinnans och personalens arbete så gott de kunna.

Sedan är det tid att se sig omkring i hemmet. Huvudbyggnaden omfattar utom personalens och pensionärernas rum även ett övre och ett nedre dagrum, modernt möblerade i trevliga och glada mönster och färger. För fönstren hänga luftiga gardiner och kopior av berömda svenska konstnärers tavlor pryda väggarna. Likadana, fastän mindre dagrum med var sin radioapparat finnas även i flyglarna jämte tre sovrum och ett rum för personal. Matsalen ligger i huvudbyggnaden. Den är ljus och stor. Maten intages vid småbord för fyra personer. I dagrummen samlas åldringarna kring radion för att höra på dagsnyheter och musik, och två gånger i veckan ordnas en andaktsstund. Det finns nämligen varken kyrka eller bönhus i närheten och det är inte ofta det kommer någon präst ut till hemmet. Därför ha åldringarna infört andaktsstunder med bibelläsning, bön och sång. Vanligen sitta de tillsammans och uppliva gamla minnen eller läsa tidningar, som äro mycket uppskattade. De piggaste åldringarna både män och kvinnor hjälpa till med arbetena på hemmet, männen hämta posten eller paket, som komma med båten, kvinnorna hjälpa till med hushållsömmålen. De flesta sticka på fritiden så långt deras garn räcker. Många ha fått med sig flera beställningar på vantar och strumpor ifrån de ålderdomshem, som de tidigare varit på. Fru Heldring stickar t. ex. vita fingervantar av ylle-garn i de mest konstfärdiga mönster. Snart hoppas man också komma i kontakt med hemslöjden i Vaxholm. Någon direkt sysselsättning ha åldringarna ju inte och tiden skulle onekligen bli lång om de inte hade sina små arbeten. Några gamla fiskare tala om att de ha med sig nät och skötar hemifrån och att de gärna skulle fiska ute på sjön på sommaren, men det viktigaste redskapet, båten, saknas ännu. Tyvärr. Men den kan måhända komma.

Ålderdomshemmet är försett med alla tänkbara moderna inrättningar, som underlätta personalens arbete: duschrum, badrum, syrum, elektrisk mangel och ett stort elektriskt kök. Maten är bra och tillräcklig. Klockan 8 på morgonen ätes frukost med någon varmrätt, klockan 12 middag, klockan 3 drickes kaffe och klockan 5 ätes kvällsvard bestående av en varmrätt.

På kvällen hälsar jag på i rummen. De flesta åldringarna bo tre tillsammans, många bo två och somliga ensamma i rummen, som är stora och ljusa och modernt möblerade med bordslampor på borden och nattduksbord vid varje

Några råd och anvisningar om sociala hjälpåtgärder för blivande mödrar

Då ett litet barn skall komma till världen, innebär detta i regel en stor glädje för föräldrarna. Man får något att arbeta och leva för och i barnen skall släktet leva vidare till samhällets bestånd och utveckling. Men många gånger är kanske glädjen ej odelad. I lyckokänslan blandar sig också en känsla av oro och bävan. Hur skall jag få råd att skaffa allt som nu behövs, hur skall jag få pengarna att räcka, när det blir en mun till att mätta, en liten till att kläda och uppfostra på min anspråkslösa lön.

För att i någon mån underlätta och minska de ekonomiska svårigheter, som kan uppstå i samband med ett barns födelse, har samhället, den svenska staten, sökt att lämna sitt bistånd på olika sätt. Dessa hjälpåtgärder gäller såväl för gifta kvinnor som ensamstående mödrar. Jag vill nu i korthet vidröra de olika hjälpformerna och även klarlägga i vilken utsträckning estlandssvenskarna kan få åtnjuta samma förmåner som svenska medborgare.

Sedan år 1937 finns en statlig hjälpverksamhetsgren, kallad "mödrahjälp". Under vissa förutsättningar och på vissa villkor, beviljas denna hjälp åt en blivande moder, antingen hon är gift eller ensamstående. Ansökan om mödrahjälp göres hos *barnavårdsnämnden i den kommun, där man vistas*. Barnavårdsnämnden undersöker då, om det verkligen föreligger hjälpbehov. Härvid tar man hänsyn till inkomster, antalet barn som eventuellt finns förut, sjukdom m. m. Med stöd av dessa uppgifter avlämnar sedan barnavårdsnämnden rapport till en särskild nämnd, mödrahjälpsnämnden. Rapporten skall även in-

nehålla förslag till i vilken omfattning och i vilken form hjälpen bör ges. Jag vill nämligen särskilt påpeka, att mödrahjälp endast undantagsvis betalas ut kontant till sökanden utan mestadels in natura: kläder till modern eller barnet, sängutrustning, barnvagn, tandvård, matanvisningar o. s. v.

Mödrahjälpsnämnden granskar barnavårdsnämndens förslag och beslutar i ärendet. För verkställandet av beslutet ansvarar däremot barnavårdsnämnden. Den som vill söka mödrahjälp måste lämna in sin ansökan till barnavårdsnämnden senast å sextionde dagen efter barnets födelse. En ansökan, som inkommer senare *tas ej upp* till behandling. Det är naturligtvis önskvärt att ansökningen kommer på ett tidigare stadium, då hjälpen därvid kan planeras bättre. Mödrahjälpsbidraget, som ursprungligen bestämdes till högst 300:— kr., för tvillingfödelse högst 400:— kr. har senare höjts till högst 400:— resp. 500:—. Det utgår givetvis ofta med betydligt lägre belopp, de nämnda siffrorna äro maximebelopp. Ty som grund för bidragets storlek och sättet för dess utbetalande ligger som jag nämnt en ingående utredning av barnavårdsnämnden, behovsprövning. Mödrahjälpen är *ej* att betrakta som fattigvård och de följder som skulle betingas därav. Den gäller enligt nuvarande bestämmelser tyvärr endast för *svenska medborgare*, men jag har tagit upp den i detta sammanhang, för att de estlandssvenskar, som redan ha blivit eller så småningom kommer att bli svenska medborgare skola känna till den. Jag vill emellertid här nämna, att även kommittén

säng. Vid placeringen i rummen för tre pensionärer uppstod det litet svårigheter, då de flesta åldringarna äro äkta makar, men nu ha även dessa bekymmer övervunnits till allas belåtenhet. På nedre botten i huvudbyggnaden bor hemmets äldsta pensionär, 80-åriga Julia Marks från Reval. I huvudbyggnaden bo dessutom makarna Johan och Maria Alros från Ormsö, Julia Vähk från Reval, makarna Johan och Gertrud Appelblom från Ormsö, makarna Adam och Lena Heldring från Reval, Maria Sandsten från Rikull, Anna och Maria Vesterblom samt Helene Vesterblom från Nuckö, makarna Johan och Katarina Nordsten från Ormsö, Katarina Appelblom, Gertrud Åkerman och Maria Svärd från Ormsö, Sofia Laktianov och Katarina Nordbäck från Ormsö, Johan Benholm från Ormsö, makarna Hans och Gertrud Friberg och Hans och Katarina Nyholm från Ormsö och Anders Gjårdman från Nuckö. I flyglarna bo Lena Klippberg och makarna Anders och Lena Heldring från Rikull, makarna Hans och Kata-

rina Ahlström från Ormsö, makarna Johan och Mina Lagman samt Johan Viberg från Rikull, makarna Johan och Maria Jonell och Gertrud Vaksam från Ormsö, Lena Grönström och makarna Karl och Maria Aman från Nuckö och Gertrud Fält från Ormsö. De flesta av åldringarna ha haft det bra på de ålderdomshem från vilka de kommit. Där ha de varit hjärtligt omhändertagna och omvårdade och många säga, att det varit svårt att skiljas från nyvunna vänner. Men längtan efter barnen och släktingarna i Stockholm och efter grannar att prata med har varit stor. Här får man minst en gång i veckan besök av anförvanter och vänner, och de pigaste åldringarna bruka ibland själva resa in till staden för att träffa barnen.

På trivseln och glädjen förstår man att Kustbohemmet, som länge varit åldringarnas dröm, fyller sin uppgift utomordentligt väl. Troligen kommer väl Ramsö att i framtiden bli ett centrum för estlandssvenskarna, där kulturtraditioner och minnen bevaras.

R. Rosen.

för estlandssvenskarna i några undantagsfall beviljat mödrhjälpen enligt ovanstående principer.

En annan hjälpform utgör den så kallade moderskapspenningen på 75:— kr. som genom sjukförsäkringsförmedling utbetalas till svenska medborgare. För att emellertid även estlandssvenskar, som ännu ej blivit svenska medborgare, skall få åtnjuta samma förmån, har kommittén för estlandssvenskarna åtagit sig att utbetala motsvarande belopp, 75:—, enligt samma principer, som sjukförsäkringen tillämpar. Huvudvikten lägges helt naturligt vid sökandens inkomst. Vill Ni alltså hos kommittén för estlandssvenskarna ansöka om moderskapspenning måste Ni ovillkorligen iakttaga följande föreskrifter. Ansökningen insändes till kommittén *senast å sextionde dagen efter barnets födelse*, annars blir den ej behandlad. Avsikten är ju, att pengarna skall användas till de extra utgifter, som uppstår i samband med barnets födelse: förlossningsvård, kläder, barnvagn eller dylikt. Ansökningen skall åtföljas av ett intyg om nedkomsten från läkare eller barnmorska eller också ett utdrag ur födelse- och dopboken. Ett sådant intyg kan Ni få på pastorexpeditionen. Vidare skall makarnas, eller i de fall, då det gäller en ensamstående kvinna, hennes inkomster uppges, jämte arbetsgivarens, firmans, namn och adress. Dessutom måste Ni också tala om, om Ni är medlem av sjukförsäkring. Till sjukförsäkringsmedlem utgår nämligen utan någon slags behovsprövning så kallad "moderskapshjälpen". Denna varierar mellan 110 och 125:— i olika lokalförsäkringar. Att märka är, att under sådana förhållanden moderskapspenning ej kan erhållas. Enda villkoret för att erhålla moderskapshjälpen är, att kvinnan skall ha varit medlem av sjukförsäkringen i minst 9 månader.

Här vill jag samtidigt passa på att allvarligt tillråda Er att bli medlemmar i de erkända sjukförsäkringar som finnas över hela landet. De stå öppna för alla, som äro friska och arbetsföra och ej äro för gamla. Om man är svensk medborgare eller ej betyder ingenting. Övre åldersgränsen skiftar något och är olika på olika orter, från 40 till 50 år. I Stockholm är åldersgränsen numera 50 år. Detta betyder givetvis inte, att man blir struken ur sjukförsäkringen, då man nått den åldern, den har betydelse endast då det gäller inträde för *nya* medlemmar. Uppsök omedelbart närmaste sjukförsäkring och lägg in ansökan om medlemskap. Medlemsavgiften är ej stor och som säkerhet för den slant Ni betalar in till sjukförsäkringen erbjuds Ni goda förmåner: fri sjukhusvård, fri förlossningsvård, billigare läkarvård, kontant ersättning under den tid Ni går sjukskriven.

Jag har i det föregående nämnt ordet barnavårdsnämnd. I varje kommun skall enligt svensk lag finnas en barnavårdsnämnd, som har till uppgift att vaka över och tillgodose barnens intressen. Ni kan alltså med förtroende vända Er till barnavårdsnämnden i Er kommun. Känner Ni inte till, vilka som äro medlemmar i nämnden, kan Ni alltid fråga prästen i församlingen. Särskilt vill jag uppmana en ogift kvinna, som

Runöborna på Singö

Av komminister Per Raab, Singö.

Jag har blivit ombedd att skriva om estlandssvenskarna och deras kolonisation på Singö. Jag gör det utan tanke på att ge en saklig och allsidig skildring eller att representera något allmänt omdöme. Endast några personliga intryck och synpunkter av en som fått följa och på nära håll studera det säregna företaget, som en kolonisation av detta slag utgör. Jag tar framför allt sikte på de estlandssvenskar, som kommit från Runö, eftersom de här äro i majoritet, och kallar dem i fortsättningen av denna skildring för enkelhetens skull runöborna, fastän de nu äro goda singöbor.

Lik en pärla i ett pärlband ligger Singö i den rad av öar, som i en halvcirkel sträcker sig utmed Roslagens norra kust. Av församlingens 481 invånare äro 45 under senaste åren inflyttade estlandssvenskar. Alltså är nästan var tionde singöbo f. d. flykting från Estland. Sex äro komna från Nargö, två från för mig obekant ort samt resten från Runö. Tjugosju ha förvärvat svenskt medborgerskap. Nästan samtliga familjeförsörjare stå i församlingsboken antecknade som fiskare. Några äro dessutom jordbrukare.

skall få barn, att så fort som möjligt gå och tala vid någon i barnavårdsnämnden, allra senast tre månader före den väntade nedkomsten. För alla barn utom äktenskap måste nämligen så kallad barnavårdsman förordnas. I regel är det kvinnor, som få detta uppdrag. Barnavårdsmannen skall vara modern till hjälp och stöd. Det blir barnavårdsmannens uppgift att kämpa för barnets rättigheter, ta reda på fadern, söka förmå honom att betala underhållsbidrag till barnet samt för övrigt tillsammans med modern på bästa sätt söka ordna och planera för barnets framtid. Om fadern t. ex. har ålagts att utbetala ett visst underhåll, men detta uteblir, kan genom barnavårdsnämndens försorg så kallat bidragsförskott beviljas barnet vid behov. Detta gäller dock endast barn, som äro svenska medborgare. Ett annat bidrag, som tyvärr också i sin nuvarande form endast avser svenska medborgare, är det så kallade barnbidraget, som genom pensionsstyrelsen kan tilldelas föräldralösa, änkors eller invaliders barn, efter gjord behovsprövning.

Som framgår av denna redogörelse äro de statliga hjälpåtgärderna för blivande mödrar tyvärr endast tillämpliga på svenska medborgare. Tack vare kommitténs för estlandssvenskarna ingripande kan dock även estlandssvenskar få moderskapspenning. Då emellertid så många av Er nu blivit svenska medborgare och skaran ökas varje dag, har jag funnit det vara lämpligt att i Kustbon skriva några rader om denna viktiga gren inom barnavården.

Inga Bergholtz
Kurator.

Sjömärket vid Singösund.

Tre gårdar äro inköpta för deras räkning. I en av dessa bo fyra familjer.

— Hur går det att bo fyra familjer på en gård? frågar jag fru Dreijer d. y. — en lång ståtlig kvinna med nordiskt utseende.

— Nog går det bra, svarar fru D. på lugnt och säkert runömanér. Fisket ha vi uppdelat, men jordbruket driver vi gemensamt. Vi kvinnor ha ladugården två och två var sin vecka; jorden få karlarna sköta. På Runö var det ju så, att karlarna hade nog av sitt fiske och sin jakt, så att vi kvinnor fick klara jordbruket ensamma. Men det var ju andra förhållanden där än här. Jorden var lättare att bruka och redskapen inte så tunga. Den svenska plojen är för tung för oss fruntimmer.

— Men hushållet, frågar jag, är det också gemensamt?

— Nej, naturligtvis inte, svarar fru Dreijer. Varje familj har sitt eget hushåll. Men källaren är gemensam, eftersom det bara finns en sådan. Det blir ganska besvärligt.

Håglöshet lurar på den hårt provade. Aklimatisering kräver tid. Det ligger ju i dess begrepp. Vi måste ha dessa omständigheter i minne, då det gäller att bedöma runöbornas arbetskapacitet och deras förmåga att sätta sig in i våra förhållanden, som för dem i många avseenden äro helt nya.

I allmänhet gäller väl, att där runöborna fått möjligheter att ta sig fram och skapa ordnade förhållanden, där ha dessa väl utnyttjats av dem. Det var en fröjd att se med vilken beslutsamhet de första "Runö-kolonisterna" installerade sig här på Singö. Det gällde närmast att inreda beboeliga bostäder i en gammal bondgård. Och det är en glädje att besöka deras propra och välordnade hem i Tranvik. Talet om bristande företagsamhet måste tas med reservation. Singöfiskarna kunna berättat, att "estländarna" äro långt ifrån senfärdiga, då det gäller att uppsöka och utnyttja de bästa fiskeplatserna i Ålands hav.

Visst äro de konservativa och benägna att hålla på sina gamla traditioner så gott de kunna i sin

nya miljö — kanske lite för benhårt då det gäller fiske, jordbruk och bostadsstandard. Men mycket som är värdefullt blir också bevarat på det sättet.

Förnöjsamhet, förmåga att reda sig med litet och gudsfruktan hör väl till det gammaldags goda, för vars skull runöborna kunna ta eventuella beskyllningar för efterblivenhet med ro. Det är väl framför allt dessa sidor i deras väsen, som gör det möjligt för dem att bära sina förluster och finna sig i umbäranden.

När runöborna lämnade sin ö för att gå ovissa öden till mötes, skedde det till kyrkklockornas klang. Runöborna tala om sin kyrka på Runö med den allra största kärlek och vördnad — ibland med tårar i ögonen. Det är med glädje jag konstaterar, att även på Singö kyrkan blivit en kär tillflyktsort för dem. Villigt och glatt komma de till Herrens hus, och de trampa sin kyrkstig, även om denna skulle vara lång och mödosam. Även på andra sätt visar sig deras behov av gemenskap på högre grund och med högre syftning. Fem av mina konfirmander i år äro estlandssvenskar, bl. a. tre syskon från Nargö i 17-å 20-årsåldern — en idealisk konfirmationsålder. Fyra runökvinnor sjunga med i kyrkokören. En god förstärkning. Även männen äro välkomna med! Vid arbetskretsens senaste sammankomst (till förmån för mission och sjömansvård) deltog nio runökvinnor, klädda i sina vackra runödräkter. Deras vackra och välgjorda stickarbeten ha strykande åtgång.

Så några episoder, som särskilt ha fäst sig i mitt minne.

En kväll blev jag kallad till fiskaren Henrik Berensson och hans hustru Mina i Tranvik. Deras lille nyfödde pojke låg svårt sjuk. Det var fara för livet. "Villem pastorn komma och döpa, innan det blev för sent?" frågade mannen.

Det var två bekymrade föräldrar, som togo emot mig, när jag trädde in genom dörren till deras hem. De hade förut haft en son, som dött några dagar efter sin födelse. Nu höll det på att gå på samma sätt med denne lille. Symtomen voro desamma: slem i luftrören och andnöd. Undra på att föräldrarna voro bekymrade.

Det blev en allvarlig stund, men med löfte om den store Barnavännens beskydd i dopets heliga förbund. — Pojken fick leva.

En tid senare var jag åter på besök i samma familj.

— Hur står det till? frågade jag.

— Jo, tack bra, svarade mannen.

Jag såg på hans arm, som var omlindad från handleden till armbågen.

— Men, hur är det med armen? frågade jag.

— Blodförgiftning, svarade Berensson. Röd linje upp till armbågen.

— Vore det inte skäl att söka läkare för det, föreslog jag.

Berensson log och svarade:

— Vi runöbor äro inte vana vid att anlita läkare i första taget. Vi brukar vilja reda oss själva i det längsta. Brännvinsomslag är bra mot blod-

förgiftning. Men blir det sämre i morgon, så får jag väl söka läkare.

Jag beundrade i mitt stilla sinne hans kallblodighet. Blodförgiftning brukar ju inte vara något att leka med.

Så fångade den lille i sin säng min uppmärksamhet. Han såg ut att ta livets många bekymmer med jämnmod; låg där så trygg i det svenska hemmet och log mot sina svenska föräldrar. Han var alldeles omedveten om att han själv inte var svensk medborgare utan statslös.

När föräldrarna inlämnade sin ansökan om svenskt medborgerskap, var nämligen pojken ännu inte född. Medan ansökningshandlingarna lågo hos Kungl. Maj:t, föddes pojken. Fjorton dagar senare fick föräldrarna meddelande om, att de blivit svenska medborgare. Dessa trodde naturligtvis, att pojken därmed också automatiskt blivit svensk medborgare. Men nej. Han var statslös. Papperskvarnen måste sättas igång igen för den lilles skull. Det är tryggt att bo i Sverige men omständligt.

På min fyrtyoårsdag hade jag samlat en del gäster i prästgården. Även kören var med och bidrog till underhållningen.

Någon nämnde Runö-visan.

— Jaså, finns det en sådan visa? Låt oss höra den då! sa jag — utan att tänka mig för.

Jag måste upprepa min anhållan, ty runöborna voro så underligt nödbedda den gången. De sågo allvarligt på varandra. Jag förstod inte genast varför. Voro de osäkra på orden eller på tonen?

Till sist reste de sig dock under trycket av våra böner. Fyra unga hjältomodiga runökvinnor sjöngo Runö-visan på främmande mark, sången till ett älskat men förlorat paradiset. Jag glömmer det aldrig. Hur de kämpade sig igenom vers efter vers med gråten i halsen, men samtidigt med en underligt sammanbiten och upphöjd värdighet i blick och gestalt.

Runö-visan, som är författad av förre pastorn på Runö G. S. A. Schantz efter mönster av Olof Thunmans »Sång till Uppland», lyder sålunda:

Här ligger landet, Runö du kära,
badat av sol och av glittrande våg.
Kommen I unga, sjung om dess ära,
sjung om dess hembygd med jublande ton.
Sjung, den som kan det:
Här ligger landet,
ljuvligt och tryggt uti havskungens famn.

Här ligger landet där fåglarnas skara
samlas om våren till lek och till sång;
där seglena vita på gungande jala
minna om vikingafärder en gång.

Sjung, den som kan det etc.

Här ligger landet där sommarsol kallar
gammal och ung ut på blomstrand äng;
där höskrindor skramla och skrattet det skallar
och liarna taga sig muntert en sväng.

Sjung, den som kan det etc.

Här ligger landet där tegarna bära
gyllene havre och vaggande råg;
där natten förtrollas av höstmånens skära
och fiskbåtar gunga på fräsande våg.

Sjung, den som kan det etc.

Här ligger landet, långt fjärran från andra,
där havsvågen tvingas att stelna och dö;
där spinnrocken surrar vid husliga härden
och jägaren strövar kring vintrig ö.

Sjung, den som kan det:

Här ligger landet,
ljuvligt och tryggt uti havskungens famn.

Jag bjöd på en sällsam underhållning, när jag lät runöborna sjunga Runö-visan på min födelsedag. Men efteråt har jag undrat om det inte var en alltför djärv lek med heliga känslor.

Jag behöver inte tala länge med en runöbo på Singö för att förstå, att han alltjämt har sitt hjärta på Runö. Hur kan det nu vara på Runö? frågar han sig. Måne det skall bli möjligt att återvända dit? undrar väl en och annan av dem som ha svårast att anpassa sig. Men detta hindrar inte, att de äro glada och tacksamma för att det beretts dem en fristad i ett tryggt land och att de göra vad de kunna för att få säkert rotfäste på Singö.

— Trivs ni på Singö? frågar jag dem.

— Det beror naturligtvis helt och hållet på om vi klarar oss och kan existera, blir svaret.

En dag går jag och arbetar på kyrkogården tillsammans med Adolf Dreijer, som är son till en klockare och sonson till en präst på Runö. Under en paus i arbetet yttrar han.

— Jag har hört, att pastorn söker från Singö. Hur kan han vilja lämna en sådan fin ö och ett sådant hyggligt folk!

Jag försökte förklara det för honom, men han märkte nog, att det inte var så lätt.

De flesta av runöborna ha, innan de kommo till Singö, varit längre eller kortare tid på andra håll i Sverige, t. ex. i Halland eller i Dalarna. Kanske skulle de, som ha det sämst ordnat, kunna få bättre utkomst på fastlandet. Men de stanna hellre på Singö. Här ha de släkt och vänner samlade. Och här i havsbandet lever de under förhållanden, som mest påminner om dem på Runö. Även om Singö kan det väl sjungas: »Här ligger landet, ljuvligt och tryggt uti havskungens famn».

Runöborna ha under en lång följd av år sett främmande nationers fanor avlösa varandra i mer eller mindre snabb takt. Då de midsommardagen förra året samlat en stor skara singöbor till »tacksägelsefest» på sin »stamgård» i Tranvik, uttrycktes den förhoppningen, att den svenska flagga, som då vajade över deras huvuden, skulle bli deras bestående symbol för trygghet och hemkänsla. Jag hade då en stark känsla av, att denna förhoppning varmt delades av samtliga närvarande — såväl runöbor som singöbor; och att den skulle infrias.

En frågelista för Runöborna

från Landsmåls- och Folkminnesarkivet
i Uppsala.

I anslutning till en del frågor, som föreslagits av en intresserad runöbo, ställa vi här en rad spörsmål. Skriv gärna ett brevkort till Landsmålsarkivet, Uppsala, och beställ papper och kuvert. Blanda helst inte svaren på de olika numren, utan tag nytt blad för varje nytt ämne.

Frågor om prästen och prästgårdsjorden. Vi äga redan skildringar av detta, och det gäller därför inte översiktliga svar utan så utförliga skildringar som möjligt.

1. Hur länge hade prästen jorden och dess avkastning under egen skötsel och hur det gick till, när man enades om prästjordens uppdelning? Beskriv i korthet, hur prästjorden bearbetades under senaste tiden.

2. Så kommer vi till skildringen av det gamla tillståndet: beskriv ingående hur prästen fick dräng och piga, vem av folket i en gård som brukade få åtaga sig sysslan, om någon kunde säga nej eller lösa sig fri (t. ex. genom att bror eller syster gick i stället)? Var det efterlängtat eller inte att gå till prästgården? Hur kallades det: *han skall nu . . . ; hon har avgående år . . .*? Hur hämtades de till prästgården? Vad hade de sedan att göra? Hade prästgården extra arbets hjälp ibland i gammal tid? I så fall: hur? Fick prästgården frivillig tillfällig hjälp någon gång, som inte gick efter kord?

3. Hur gick det till vid *presn's heihloatalcko*, vid *rova-skerde*, när man tog upp *presn's tifflo*, och andra arbetstillfällen för prästgården? Hur många deltog? Hur dags började och slutade arbetet? Höll prästen *talko* eller dylikt för hela byn? Beskriv särskilt kvinnornas arbete därvid. Vem skötte bak och brygd i förväg? När, var och hur åt man: ute resp. inomhus? Liknade *presn's talko* böndernas talkor? Glöm inte de inbjudningsord, hälsningar, tilltal, arbetskommandon, tacksägelseformulär och liknande, som kan ha brukats från inbjudningen till avskedet. Skriv runönamnen på redskap och arbeten, stående talesätt och dylikt på runska, och drag ett streck under de runska orden.

4. Glöm inte bort att berätta om de roligheter som väl var förenade med dessa regelbundna återkommande tilldragelser, sedvänjor under arbetets gång och vid måltiderna, lekar och roande samtal under vilostunderna.

5. Vad fick prästen i tionde av gammalt? Har några förändringar gjorts däri? I så fall: varför, när och hur? Hur kallades tionde på runska, att »ge tionde», min »andel i tionden»? Vilka betalade tionde? Erlade alla lika av allt: män som kvinnor? Lika för alla åldrar, även de yngsta? Eller från vilken ålder? Några särskilda ceremonier då?

6. Hur fick prästen bränsle och virke fordom? Hur kallades det? Olika slag av virke? Högg man i ny eller i nedan? Hur mycket? —

Hur fick han säden tröskad och mald? Vilka olika slags säd fick han?

7. (Tag nytt blad!) Hade man på Runö olika slags korn av gammalt, så som fallet var på somliga håll bland estlandssvenskarna? Fanns det 2-radigt och 4-radigt? Kallades någotdera »svenskt korn»? Hade de båda sorterna olika bruk: till mjöl det ena, till malt det andra? Vilket till vilket i så fall?

Skriv gärna helt eller delvis på runska, så att de genuina arbetsuttrycken kommer med, men gör alltid översättning efteråt till varje stycke. Alla få ersättning för sina svar, och listan skall sättas ut i Kustbon.

Nils Tibergr.

Översikt

över jordbruks- och fiskarfastigheter,
förvärvade av estlandssvenskar.

I det följande lämnas en översikt över de fastigheter, som inköpts och fått estlandssvenska ägare eller arrendatorer. Denna översikt är en fortsättning på de uppgifter därom, som »Kustbon» lämnade i decembernumret.

I. Jordbruksfastigheter.

A. I Stockholms län.

Fastigheten »Kullby 1²» i Knutby socken med 13 har åker och 22 har skog. Gården har den 14 mars 1946 övertagits av ormsöbon Lars Stenros.

Fastigheten »Lingsberg 1¹⁰» i Vallentuna socken med 10 har åker och 8 har skog. Gården har den 14 mars 1946 övertagits av ormsöbon Anders Fällman.

Fastigheten »Mjölkönen 1⁸⁸» i Österåkers socken med 7,5 har åker och 12,5 har skog. Gården har den 14 mars 1946 övertagits av ormsöbon Johannes Hamnholm.

Fastigheten »St. Nyborg-Sanda 5²» i Hargs socken med 7,5 har åker och 12 har skog. Gården har den 14 mars 1946 övertagits av ormsöbon Johan Beckman från Magnushof.

Fastigheten »Granby 1⁴» i Rimbo socken med 15 har åker och 13 har skog. Gården har den 14 mars 1946 övertagits av ormsöbon Johannes Nee.

Fastigheten »Stafsättra 1» i Rimbo socken med 11,5 har åker och 24 har skog. Gården har den 1 april 1946 övertagits av ormsöbon Anders Sandell från Magnushof.

Fastigheten »Österby 1⁶» i Sorunda socken med 14 har åker och 50 har skog. Gården har den 9 april 1946 övertagits av ormsöbon Lars Nyholm.

Fastigheten »Nyboholm 1³» i Sorunda socken med 11 har åker och 20,5 har skog. Gården har den 15 april 1946 övertagits av rikullbon Emil Hamberg.

B. I Södermanlands län.

Fastigheten »Hössåker 1¹» i Barva socken med 10 har åker och 18 har skog. Gården har den 14 mars 1946 övertagits av rikullbon August Besterman.

Fastigheten »Österby 1⁴» i Råby-Rekarne socken med 14 har åker och 21,5 har skog. Gården har den 14 mars 1946 övertagits av rikullbon August Alberg.

Fastigheten »Kalsta 1⁸» i Råby-Rekarne socken med 9 har åker och 11 har skog. Gården har den 14 mars 1946 övertagits av ormsöbon Johan Rosenblad.

Fastigheten »Johannesnäs-Lattesta 5¹» i Härads socken med 11 har åker och 9,8 har skog. Gården har den 15 april 1946 övertagits av ormsöbon Anders Byman.

C. I Västmanlands län.

Fastigheten »Bollsta 1³» i Harakers socken med 3,5 har åker och 11,85 har skog. Gården har den 1 december 1945 övertagits av rikullbon Voldemar Dyrberg.

Fastigheten »Gårdesta 2» i Rytterns socken med 10 har åker och 14 har skog. Gården har den 14 mars 1946 övertagits av rågöbon Adolf Espling.

Fastigheten »Stora Ekeby 1¹²» i Rytterns socken med 7,5 har åker och 10 har skog. Gården har den 14 mars 1946 övertagits av nucköbon Anders Rant.

Fastigheten »Vesterskogsta 1³» i Lillhärads socken med 12 har åker och 15,5 har skog. Gården har den 14 mars 1946 övertagits av rikullbon Johannes Mählberg.

D. I Gotlands län.

Fastigheten »Vestres 1¹³, 1³⁹» i Hangvar socken med 6 har åker och 36 har skog. Gården har den 1 april 1946 övertagits av ormsöbon Hans Vidgren.

E. I Älvsborgs län.

Fastigheten »Intagan» i Toarps socken med 4 har åker och 6 har skog. Gården har den 8 februari 1946 övertagits av ormsöbon Johan Pihlman.

*II. Fiskelägenheter och liknande.**A. I Stockholm län.*

Fastigheten »Gislarö 7³¹» i Vätö socken med 0,75 har åker och 1,65 har skog har den 20 mars 1946 övertagits av runöbon Peter Runestam.

Fastigheten »Norrböda 3¹⁹» i Gräsö socken med 5 har åker och 4 har skog har den 11 april 1946 övertagits av runöbon Isak Majlund.

B. I Gotlands län.

Fastigheten »Flenviken 1⁴¹» i Hangvar socken med 0,5 har åker har den 1 mars 1946 övertagits av nucköbon Algot Sedman.

Fastigheten »Vinarve» i Rone socken med 1,5 har åker har den 15 mars 1946 övertagits av rikullbon Adolf Söderholm.

C. I Kalmar län.

Fastigheterna »Torpahorva» i Löt socken har den 1 april 1946 övertagits av vippalborna Alexander Renni och Edvin Palmkron.

III. Förteckning över estlandssvenskar, vilka arrendera jordbruksfastigheter genom kontrakt direkt med svenska jordägare och ej genom rågöstiftelsen.

1. Anders Slät från Ormsö å fastigheten »Skarpö» i Sollenkroka sedan sommaren 1944.

2. Kristof Freiman från Nuckö å fastigheten »Torshult» i Grevbäck sedan våren 1945.

3. Anders Thomsson från Ormsö å fastigheten »Vårholma» i Vaxholm sedan våren 1945.

4. Lars Blomman från Ormsö å fastigheten »Blackarp» i Haurida sedan våren 1945.

5. Herman Grenfeldt från Rikull å fastigheten »Vik» i Taxinge-Näsby sedan våren 1945.

6. Johannes Schönberg från Rikull å fastigheten »Fjärdlång» i Dalarö sedan våren 1945.

7. Johan Thomsson från Ormsö å fastigheten »Horsö» i Läckeby sedan våren 1945.

8. Isak Rosenblad från Ormsö å en fastighet å Gränsö vid Arkösund sedan mars 1946.

9. Lars Häggblom från Ormsö å fastigheten »Norö» å Runmarö sedan mars 1946.

10. Herman Österman från Rikull å fastigheten »Långnäs» i Sikfors sedan april 1946.

H. M-n.

Föreningen Svenska Odlingens Vänner

bland estlandssvenskar i Sverige uppmanar sina medlemmar att medels det bifogade inbetalningskortet eller genom att insända beloppet kr. 2:— i frimärken eller på annat lämpligt sätt erlägga medlemsavgiften för år 1946 till föreningens kassa, Tunnelgatan 23, Stockholm.

Årsavgiften för föreningens stödjande medlemmar, d. v. s. rikssvenskar, är kr. 5:—.

Årsmöte i samband med en estlandssvensk hembygdsgård kommer sannolikt att hållas i början av sommaren på det fagra Ramsö i Stockholms skärgård. Närmare uppgifter härom meddelas i Kustbons juninumner.

Nya medlemmar kunna vinna inträde genom muntlig eller skriftlig hänvändelse till föreningens expedition, Tunnelgatan 23, Stockholm.

Styrelsen.

De estlandssvenskar, som önska sammanträffa med agronom Bruzelius böra infinna sig lördag mellan klockan 10—14 å kommitténs för estlandssvenskarna expedition, Tunnelgatan 23, Stockholm.

Alla prenumeranter på Kustbon 1946, vilka insänt mindre än 3:— kr. i prenumerationsavgift och hittills ej rättat till detta misstag, uppmanas härmed att insända det resterande beloppet i frimärken. Samtidigt uppmanar redaktionen alla prenumeranter, som flyttat, att meddela adressförändringen till Kustbons redaktion, Tunnelgatan 23, III tr., Stockholm. Meddela samtidigt den tidigare adressen.

Johannes Pöhl

In memoriam.

För de flesta av oss kom folkskolläraren och kommunalsekreteraren Johannes Pöhls bortgång oväntat. Nu, när han är av oss saknad och sörjd, ha vi all anledning att bringa hans minne och hans gärning i tacksam hägkomst.

Johannes Pöhl är född på Nuckö den 8 juli 1883.

Han är bror till den tidigare avlidne f. d. riksdagsmannen Hans Pöhl i Estland. Åren 1901—1904 tjänstgjorde han som lärare vid Österby folkskola på Nuckö. 1906—1940 var han anställd som lärare och kommunalsekreterare på Rågö. 1940, när rågöborna fingo flytta ifrån sina hem, flyttade han tillsammans med sin familj till Kors socken. Hösten 1941 flyttade han tillbaka till Rågö, där han stannade till sommaren 1944, när han flyttade till Sverige. Johannes Pöhl har sålunda tjänstgjort som folkskollärare i Estlands svenskbygder i c:a 40 år och samtidigt som kommunalsekreterare något kortare tid. I sin kyrkliga verksamhet på lilla Rågö har Johannes Pöhl tjänstgjort under en lång följd av år som föreläsare och organist i lilla Rågö kyrka. Han var initiativtagare till Rågö hembygdsmuseum och ledare av Rågö blåsorkester. Han har samlat och skrivit om folklivsminnen i svenskbygden. Under årens lopp skapade han sig med tillhjälp av sin maka fru Rosetta Pöhl ett trevligt hem på Rågö. — Men varken de själva eller deras barn fingo behålla detta hem. Av Johannes Pöhls barn ha alla utom sonen Viktor flyttat över till Sverige.

I Sverige var Johannes Pöhl bosatt på Ängshyddan i Svanberga, Estuna församling. Efter att ha legat sjuk några månader dog han den 22 mars 1946 på lasarettet i Norrtälje. Han blev begravnen den 31 mars på Estuna kyrkogård. Jordfästningen förrättades i Estuna kyrka av prosten Hjalmar Pöhl, som talade varmt till den bortgångnes minne. Till hans sista viloplats följde honom hans anhöriga, släkt och vänner. Blomsterhyllningen vid graven var mycket riklig. Riksföreningens Estlandsutskotts krans nedlades vid graven av folkskollärare Alex. Samberg. Folkskollärare Joh. Gjårdman nedlade krans ifrån estlandssvenska lärare och kommunalsekreterare.

Här på jorden ha vi ingen varaktig stad, utan vi vänta på en tillkommande. Tack för din långa arbetsdag! Vila nu i frid i vikingarnas gamla bygd i Sveriges jord!

Alex. Samberg.

Familjenytt

FÖRLOVNING.

I Älvsjö den 3 mars 1946 mellan estlandssvensken, fil. stud. *Edvin Lagman* från Rikull och rikssvenskan, fröken *Elna Pettersson*, Älvsjö.

I Eskilstuna den 16 mars 1946 mellan f. d. estnische medborgaren *Heimar Varik* och estlandssvenskan, fröken *Sylvia Ingeborg Peedu* från Nuckö.

I Uppsala den 24 mars 1946 mellan rikssvensken *Alexis Gustafsson*, Uppsala och estlandssvenskan, fröken *Elsa Elfriede Mickelin* från Ormsö.

I Älvsjö den 31 mars 1946 mellan rikssvensken *Torsten Ericsson*, Älvsjö och estlandssvenskan, fröken *Karin Cecilia Espling*, från Lilla Rågö.

VIGSEL.

I Toarps församling, Älvsborgs län den 16 februari 1946 mellan estlandssvensken, lantbrukaren *Johan Pihlman* från Ormsö och rikssvenskan, föreståndarinna för ålderdomshemmet i Långhem, fröken *Alfhild Emma Elfrida Jansson*, Strängsered. Vigseln förrättades av pastorsadjunkt Helge Brattgård.

I Kungsholms församling den 16 februari 1946 mellan estlandssvensken, sjömannen *Axel Wolf-ram Seman* från Nuckö och rikssvenskan, fröken *Agnes Maria Johansson*, Stockholm. Vigseln förrättades av kyrkoherde Carl G. Rohdin.

I Alfta församling, Gävleborgs län, den 17 februari 1946 mellan estlandssvensken, kontoristen *Alexander Nyholm* från Ormsö och rikssvenskan, fröken *Ella Ingegerd Nilsson*, Alfta. Vigseln förrättades av prosten David Petersson.

I Möja församling, Stockholms län den 2 mars 1946 mellan estlandssvensken, båtbyggaren *Vol-demar Zeisig* från Nuckö och rikssvenskan, fröken *Iris Märta Irene Pettersson*, Granholmen, Möja. Vigseln förrättades av komminister Herbert Lindström.

I Sundbybergs församling den 9 mars 1946 mellan estlandssvensken, prämskepparen *Jakob Westerbom* från Rikull och estlandssvenskan, fröken *Lovisa Boman* från Rikull. Vigseln förrättades av kyrkoherde Carl Rohdin.

I Lidingö församling den 16 mars 1946 mellan estlandssvensken, fabriksarbetaren *Anders Alexander Massalin* från Ormsö och estlandssvenskan, fröken *Katarina Ahlberg* från Ormsö. Vigseln förrättades av kyrkoadjunkt Göran Roos.

I Västerhaninge församling, Stockholms län, den 23 mars 1946 mellan rikssvensken, trädgårdsarbetaren *Bror David Södergren* från Västerhaninge och estlandssvenskan, fröken *Kristina Elisabeth Gran* från Runö. Vigseln förrättades av pastorsadjunkt Krister Stendahl.

I Brännkyrka församling, Stockholm, den 24 mars 1946 mellan estlandssvensken, montören *August Harald Stromback* från Nuckö och estlandssvenskan, fröken *Linda Alice Lemberg* från Nuckö.

DÖDA:

Min älskade Make och
vår käre Far och Farfar

Folkskolläraren

JOHANNES PÖHL

född den 7/7 1883 å Nuckö
avled den 22 mars 1946 i Norrtälje.

Djupt sörjd och saknad av
MAKA, BARN och BARNBARN,
SLÄKT och VÄNNER.

För allt deltagande vid min makes och
vår faders bortgång samt blommorna vid
hans bår bedja vi få framföra vårt varma
tack.

Rosetta Pöhl och barnen.

Fru *Jula Vilhelmina Mathiesen*, född Kättman,
född den 25 april 1876 på Nuckö, avled den
21 februari 1946 i Stockholm.

Civiling. *Anton Hans Parsman*, född den 18 ok-
tober 1888 i Holstre, avled den 26 februari
1946 i Stockholm.

Ingelin Stahl, född den 31 augusti 1938 i Rikull,
avled den 1 mars 1946.

Fru *Agneta Lindström*, född Söderkvist, född
den 16 februari 1866 på Ormsö, avled den
4 mars 1946 i Västerås.

Fru *Maria Söderholm*, född Timmerman, född
den 7 oktober 1860 på Ormsö, avled den 13
mars 1946 i Stockholm.

Fröken *Hilda Seffers*, född den 15 mars 1910 på
Nuckö, avled den 13 mars 1946 i Stockholm.

Hans Vaksam, född den 14 april 1879 på Ormsö,
avled den 15 mars 1946 i Stånga, Gotland.

Johan Grundsten, född den 2 mars 1882 på
Ormsö, avled den 26 mars 1946 i Gustavsberg.

Johannes Pöhl, född den 7 mars 1883, från Lilla
Rågö (född på Nuckö), avled den 22 mars
1946 i Norrtälje.

Änkefru *Maria Ahlström*, född Alström, född den
20 november 1865 på Ormsö, avled den 25
mars 1946 i Stråssa.

Anders Hallman, född den 29 mars 1883 på
Ormsö, avled den 19 mars 1946 i Stockholm.

Till besökare på Ramsö

Det nya ålderdomshemmet, Kustbohemmet, å
Ramsö, står färdigt och de estlandssvenska åld-
ringarna ha också flyttat in där. Vänner och an-
höriga till de gamla äro naturligtvis mycket väl-
komna dit ut för att hälsa på dem. Hur de gamla
ha det där, har ni väl läst om på annat ställe i
denna tidning. Kommittén vill emellertid här på
förekommnen anledning göra ett påpekande. Alla,
som reser dit på besök *måste taga med sig mat-
säck för eget behov*. Besökare kunna nämligen
ej räkna med att erhålla *förtäring å hemmet*.
Stundom kan ju besökens antal bli ganska stort,
särskilt får man väl anta att så blir fallet under
sommarmånaderna, och det är otänkbart både
ur ekonomisk synpunkt och med tanke på livs-
medelsransoneringen, att Kustbohemmet skall
kunna bjuda de besökande vare sig på mat eller
kaffe. Ej heller finnes möjlighet att *övernatta å
hemmet*.

Kuratorn.

Samlingslokalen stängs

Från och med den första maj 1946 kommer
estlandssvenskarnas fritidslokal i Stockholm vid
Junotäppan, Prästgatan 27, att upphöra med
sin verksamhet. Då nu de flesta av er varit i Sve-
rige i snart två år och kommit in i svenska för-
hållanden och skaffat er vänner och bekanta
bland rikssvenskar, anser kommittén att Juno-
täppan har spelat ut sin roll som samlings- och
mötesplats för er. Det är ju ej meningen, att est-
landssvenskarna skola förbli en liten isolerad
grupp i Sverige. Ni skola tvärtom i allt större
utsträckning söka kontakt med svenska förenin-
gar och sammanslutningar. Kommittén har talat
vid sekreteraren för Mäster-Olofsgården, herr
Sven Hansson, och Ni äro välkomna dit. Där
kan ni få träffas, idka kamratliv med riks-
svenskar, delta i studiecirklar m. m. Adressen
till Mäster Olofsgården är Stortorget 7. Gör ett
besök där, det kommer ni säkert att få glädje
av för framtiden.

Kuratorn.

Giv framtidsvärde åt
Edra redskap!

Nät, Not, Skötar

av prima långfibrig bomull, väl knutna ef-
ter skarpa mått på maskstolparna. Skötar
och nät av utvalt gult egyptiskt garn med
fisklig mjuk styrka. Detta garn krymper
minst och varar längst.

Stort lager - Snabb expedition!

Lundgrens Fiskredskaps-Fabrik

Stockholm St.

Telefoner: 10 21 22, 20 10 22

Priskurant gratis